

бути одним із завдань середньої загальноосвітньої школи.

Література:

1. Головаха Е. И. Психологическое время личности / Е. И. Головаха, А. А. Кроник. – К. : Наукова думка, 1984. – 208 с.
2. Голомшток А. Е. Выбор профессии и воспитание личности школьников / А. Е. Голомшток. – М. : Педагогика, 1979. – 158 с.
3. Климов Е. А. Путь в профессию / Е. А. Климов. – Л., 1974. – 190 с.
4. Климов Е. А. Как выбирать профессию / Е. А. Климов. – М. : Просвещение, 1984. – 160 с.
5. Кон И. С. Открытие Я / И. С. Кон. – М. : Политиздат, 1978. – 367 с.
6. Критерии и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению: методическое пособие. – М. : Философия, 1997. – 80 с.
7. Крягжде С. П. Управление формированием профессиональных интересов / С. П. Крягжде // Вопросы психологии. – 1985. – № 3. – С. 23-30.
8. Профессиональная ориентация молодежи / А. Д. Сазонов и др. – М. : Высш. школа, 1989. – 272 с.
9. Профессиональная педагогика: учеб. для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. – М. : Ассоциация «Профессиональное самоопределение», 1997. – 512 с.
10. Профессиональное самоопределение молодежи / Рук. коллек. В. А. Поляков, С. Н. Чистякова // Педагогика. – 1993. – № 5. – С. 33-37.
11. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение. – Москва-Воронеж, 1996. – 256 с.
12. Разин В. М. Психология судьбы: программирование или творчество / В. М. Разин // Вопросы психологии. – 1992. – №1. – С. 98-105.
13. Ретивых М. В. Формирование у старшеклассников готовности к профессиональному самоопределению / М. В. Ретивых. – Брянск : БГПИ, 1994. – 125 с.
14. Рубинштейн М. М. Жизнепонимание – центральная задача философии / М. М. Рубинштейн // На переломе. Философские дискуссии 20-х годов: философия и мировоззрение (состав П. В. Алексеев). – М.: Политиздат, 1990. – С.61-72.
15. Чечель И. Д. Профессиональное самоопределение учащихся инновационных учебных заведений. Часть I / И. Д. Чечель. – М. : РИПКРО МО РФ, 1995. – 165 с.
16. Шалавина Т. И. Мир труда и профессий / Т. И. Шалавина. – Кемерово : ОблИУУ, 1995. – 196 с.
17. Maslow A. H. Motivation and personality / A. H. Maslow. – 2 ed. – New York e.a.: Harper & Row, 1970. – XXX. – 369 p. – Bibhogr P.: 329-353. – Ind.: P. 355-369.
18. Super D. E. Self-realization through the work and leisure roles / D. E. Super // Educational and vocational guidance. – 1985. – № 43. – P. 1-8.

УДК 378

Я. Пилинський
м. Київ, Україна

ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У США (ПОЧАТОК XVII – ПОЧАТОК XIX СТ.)

На відміну від багатьох європейських країн Сполучені Штати можуть досить чітко вказати на час, від якого можна починати відлік створення національної освітньої системи. Це були 20-ті р. XVII ст., коли спочатку перші пілігрими, а згодом і значно численніші пуритани почали прибувати на американський континент, зосередившись згодом переважно на узбережжі штатів Нова Англія, Массачусетс, Род Айленд та Провіденс. У сучасній американській літературі вважається, що різниця між першими і останніми полягала не стільки у підходах до розуміння Святого Письма і його тлумачення, скільки у часі прибуття. Отже, нащадки пілігримів досить швидко розчинилися серед пуритан.

Головними духовними очільниками пуритан були їхні священики, які одночасно були і найбільш освіченими в колоніях людьми. Варто також наголосити, що більшість з них –

випускники університетів в Оксфорді та Кембриджі, які на той час, безумовно, були найкращими у Великобританії, а може й у світі.¹ Таким чином, провідники пуритан добре знали, яким має бути найкращий освітній рівень того часу і вважали, що вони повинні створити освіту такого самого рівня у Новій Англії. Дуже швидко вони зрозуміли, що священників навчати дома – в Америці – найкраще.

Погляди у пуритан на освіту були досить консервативними. Коттон Матер та Джон Коттен залишили нам детальний опис їхньої освітньої концепції, суть якої полягала в розвитку та підтримці так званої святої тріади в освіті. Вона охоплювала дім (сім'ю), церкву та школу, де батьки і діти мають цілком визначені обов'язки.²

Пуритани вважали, що дім (сім'я) є головним в освіті дитини. Вони також були переконані, що коли сім'я – дім не є добрими, то навіть, якщо дитина відвідує найкращу школу та найкращу церкву, вона ніколи не виросте освіченою і вихованою належним чином. Колоністи наполягали на тому, що дім – це те місце де, духовна освіта, одержана у церкві, та загальна освіта, здобута в школі, знаходять своє застосування у щоденному житті.³ Таким чином вдома дитина одержувала і водночас застосовувала духовну, світську, професійну освіту та підготовку. В такому сенсі, якщо так було насправді, освіта, яку діти одержували була по-справжньому дитиноцентричною.

У колоніальні часи, особливо в середовищі пуритан, батько був набагато більше залучений до виховання дітей, ніж це можемо побачити у сучасному житті. Почасти це було визначалося християнською концепцією Трійці, а отже, земний батько був, до певної міри представником Батька Небесного. Отже, зростала і відповідальність батьків за свою поведінку і роль у вихованні, особливо хлопчиків. Крім того, вважалося, що коли діти пуритан були не у школі, вони мали, мов тень, слідувати за своїм батьком в усьому, допомагаючи у полі, на городі, у домі чи у лісі. У такий спосіб постійно здійснювалося трудове виховання і трудове навчання. Пуритани, як правило, покладали значно більші надії на своїх дітей, ніж це прийнято у сучасному американському суспільстві, що також було продиктоване необхідністю. Діти рано починали трудове життя, щоб допомогти батькам вижити в суворих умовах на новому, необжитому місці. Важливим був також баланс між строгою дисципліною, моральним та матеріальним заохоченням у вихованні дітей. Так, зокрема Коттон Матер казав: «Ми поводитимемося не мудро стосовно наших дітей, якщо не будемо їх по-справжньому серйозно заохочувати»⁴.

Головну організовуючу роль у шкільництві відігравала церква, яка, поширюючи освіту серед населення за допомогою біблійного вчення, прагнула виховати люблячих і благочестивих громадян. Саме тому священники намагалися всіх навчити читати, опікувалися відкриттям шкіл, а згодом коледжів, де мали навчатися майбутні священники та вчителі.

У протестантській культурі Америки школа займала дуже важливе місце, оскільки саме вона несла відповідальність за навчання та розвиток дітей. Протестанти вважали, що найважливіша функція школи – виховання добродесних громадян. Так, Джон Кларк – провідний освітянин Нової Англії епохи колоніальних поселень вважав, що шкільний учитель повинен: «насамперед бути людиною добродесною. Бо це є головним для виховання добродесних людей».⁵ У цей період у початковій школі особливо наголошувалося на необхідності навчити дітей читати якомога швидше, щоб вони самі могли читати Біблію. У колоніальний період школа не була зорієнтована на дитину: вважалося, що діти повинні

¹ Brook, C. N., Highfield, J. R., & Swaan, W. (1988) Oxford and Cambridge. Cambridge University Press. P. 400.

² Pulliam, J. D., Van Patten, J. J. (2006) History of Education in America. Prentice Hill. P 416.

³ McClellan, E. B. & Reese, W. J. (1988) The social history of American Education. University of Illinois Press. P.

⁴ William H. Jeynes. American Educational History. Sage Publications, Inc. 2007. – 35 p.

⁵ Clark, John Clarkes classical program of studies. In. W. Smith (Ed.), Theories of Education in Early America (pp.38-45). Bobbs-Merrill Co. P. 479.

засвоювати уроки, а потім застосовувати вивчене вдома. Пуритани були палкими прибічниками співробітництва школи, сім'ї та церкви. Враховуючи релігійну сутність «святої тріади», цей триєдиний зв'язок неможливо відтворити сьогодні, хоча сучасні американські педагоги вважають, що тісний зв'язок між сім'єю і школою варто відновити.¹

Важливою складовою діяльності перших поселенців – пуритан на американському континенті було те, що вони зуміли налагодити найкращі стосунки з місцевими жителями – індіанцями з-посеред інших груп колоністів. А це означало, що вони могли будувати школи для своїх дітей і не боятися, нападів індіанців. Це справді було важливо, адже школи, переповнені дітьми, були беззахисні на випадок воєнного конфлікту. Протягом перших сорока років новоприбульцям та місцевим індіанцям вдалося прожити у мирі й злагоді, допомагаючи один одному боротися з неврожаями та голодом, лікувати хвороби та відновлювати поселення після ураганів та землетрусів.

Плідне та успішне співіснування пілігримів та індіанців було можливе завдяки тому, що обидві сторони виявили високий рівень толерантності й взаєморозуміння. Варто також наголосити, що перш ніж потрапити до Америки пілігрими, зазнавши релігійних гонінь на території Британії, провели 12 років у Голландії, де в той час панувала віротерпимість та існувало багато різноманітних протестантських церков. Саме у Голландії майбутні переселенці набули досвіду спілкування з представниками різних конфесій, навчилися розмовляти голландською та французькою мовами. Одним з провідників пілігримів був Джон Робінсон, професор Кембриджського університету.

Можливо, саме тому пуритани надавали такого великого значення освіті, бо вірили що Біблія спонукає людей до освоєння нових знань. Їхня віра ґрунтувалася на таких рядках Святого Письма: «Ви повинні знати правду і правда зробить вас вільними» (Іоан 8, 32). Звичайно, вони думали передусім про духовну правду. Проте ці погляди пуритан як на той час були передовими і саме вони спонукали їх заснувати Гарвард, Єль, Принстон та інші коледжі і школи в більшості поселень колоністів у перші ж десятиріччя після заснування колоній. Вони вірили, якщо всі божі створіння представляють його правду, то освіту в ширшому значенні цього слова слід всіляко заохочувати. Можливо, саме завдячуючи їм американська система освіти і нині вважається найкращою і найбільш передовою у світі.

Оскільки більшість провідників пуритан навчалися у Кембриджі у Великобританії, вони заснували у Массачусетсі місто, назвавши його Кембридж. Саме там, ще за сто сорок років до проголошення незалежності Сполучених Штатів було засновано Гарвард – перший американський університет. Фактично всі провідники пілігримів і пуритан були прихильниками розвитку науки і освіти. Перший губернатор колонії пуритан – Бредфорд – був освіченою людиною і володів як на той час надзвичайною бібліотекою, яка складалася із 400 томів. Під його орудою у 1635 році в Америці було відкрито першу середню школу, а у 1636 – перший на континенті коледж. Наступного 1637 року було проведено перші в Америці вибори губернатора: з кількох кандидатів обрали Джона Вінтропа. Так було закладено підвалини американської освітньої системи та американської демократії.

Пуритани вважали за необхідне пропагувати освіту для людей будь-якого віку і статі. Вони відкривали початкові школи для хлопчиків і дівчаток, починаючи з 6-літнього віку, в яких учителями були молоді жінки, часом молоді вдови, які працювали за невелику платню. У такий спосіб громада розв'язувала одночасно дві проблеми: давала освіту дітям і матеріально підтримувала молодих жінок, які з різних причин не мали, чи втратили годувальника. У цих школах спершу викладали чотири основних предмети – читання, письмо, арифметику та віровчення. Школи працювали 6 днів на тиждень, і навчальний день тривав по суті цілий день, навіть довше ніж це прийнято нині у США.

¹ William H. Jeynes. American Educational History. Sage Publications, Inc. 2007. – 46 p.

Через деякий час відбулося законодавче закріплення освітніх пріоритетів перших американців. У 1642 році законодавчий орган Массачусетса прийняв закон, який зобов'язував голову кожного домогосподарства навчати всіх дітей цього домогосподарства як чоловічої, так і жіночої статі. Цей закон одержав назву «Массачусетський закон про обов'язкову освіту». У законі окремо наголошувалося: необхідно допомогти всім дітям навчитися читати і розуміти основні релігійні засади та головні закони країни. Таким чином, законом від 1642 року вперше в англomовному світі, законодавчий орган держави визначив, що всі діти «мають бути навчені читати»¹. Згодом, у 1647 році набув чинності ще один закон, назва якого нині звучить дещо дивно: «Закон [проти] старого облудного диявола». Цей закон уточнив попередній і зобов'язав громади, що склалися з 50 і більше домогосподарств, обов'язково наймати хоча б одного вчителя і утримувати його коштом громади.

Крім того, міста кількістю домогосподарств в яких перевищувала 100, мали відкрити у себе середню школу, у якій підлітки одержували б освіту достатню для вступу в університет. На громаду, яка не виконувала цей закон довше одного року, накладався штраф у розмірі 5 фунтів на рік на користь іншої школи, доки вона не почне виконувати цей закон.²

Основні принципи цих законів можна визначити так: 1) загальна освіта молоді надзвичайно важлива для добробуту країни; 2) головний обов'язок давати освіту дітям лежить на батьках; 3) держава повинна законодавчо підтримати це рішення; 4) необхідно забезпечити можливості надавати освіту навіть за громадські кошти; 5) держава має право встановити мінімальні освітні стандарти; 6) податки можна використовувати для потреб освіти. Як бачимо, уже у ті часи, освіта розглядалася як справа державної ваги, а тому заслуговувала на всіляку підтримку.

З настанням періоду «Великого пробудження» (Great Awakeness)³ практично в усіх колоніях почали з'являтися нові школи, університети і коледжі, ширилося друкування навчальних книг. Новий поштовх дістала також і освіта корінних американців. Як свідчать тогочасні видання, вони прагнули навчати дітей англійської мови і для цього віддавали їх до місцевих шкіл. Важливо також відзначити, що добродійність і далі відігравала першорядну роль у американських колоніях. Наприклад, перший університет Гарвардський коледж спершу виник як безіменний навчальний заклад у 1636 році. Але вже у 1638 році благочинний Джон Гарвард передав практично все своє майно для облаштування коледжу. І вдячні співгромадяни назвали коледж його ім'ям. Так само на приватні пожертви було засновано у 1693 році коледж Вільяма і Мері, Єльський університет – у 1701 та Принстонський – у 1746 році.

Практично відразу після заснування у Гарварді з'явилися перші студенти-індіанці. Вже у 1650 році було прийнято Гарвардську хартію, у якій йшлося про те, що коледж зобов'язаний виховувати «англійську та індіанську молодь для блага держави»⁴. У цьому коледжі разом з білими американцями навчалися діти з місцевих індіанських племен. Пуритани переважно самі утримували тих студентів, які вивчали у коледжі англійську мову та богословські дисципліни. Водночас молоді колоністи вчили від своїх індіанських колег алгонкінську мову, якою вони збиралися проповідувати слово Боже серед місцевих індіанців. У 1655 році для студентів-індіанців було збудовано окрему цегляну будівлю, до речі, першу цегляну будівлю у коледжі, де вони могли б жити і навчатися. Крім того, збудували ще сім

¹ Duckworth, K. 1992. «Attendance Policy.» In *Encyclopedia of Educational Research*, Vol. 1, ed. Marvin C. Alkin. New York: Macmillan.

² Massachusetts School Laws. <http://www.answers.com/topic/massachusetts-school-laws>

³ Bushman, R. L. *The Great Awakening: Documents on the Revival of Religion, 1740-1745* (1989). University of North Carolina Press. P. 192.

⁴ Ruth Walker, 350th anniversary of Indian College commemorated. *Harvard University Gazette/ April 14, 2005.* <http://news.harvard.edu/gazette/legacy-gazette/#>

спеціальних поселень, так званих Міст молитви (Praying Towns), де жили і навчалися сотні індіанців навернених у християнство.

Однак, ідилія була порушена з початком війни між індіанцями та колоністами, що спалахнула восени 1675 року, і тривала практично весь 1676 рік. Згодом, у 1689 році почалася нова війна вже між британськими і французькими колоніями, у яку неминуче було втягнуто індіанців з обох боків. Ці війни досить суттєво зіпсували стосунки між колоністами та місцевим населенням, що і стало причиною того, що Індіанський коледж у Гарварді було закрито.

У 1776 році колонії розірвали свої стосунки з британською метрополією, що стало початком створення власне американської системи освіти. До цього освіта в колоніях перебувала під значним впливом освітніх систем поширених у Європі, особливо британської. Тоді молоді американці, якщо вони їхали навчатися до Оксфорда чи Кембриджа, мусили по суті робити свою кар'єру на службі британської корони, а не у Сполучених Штатах. Після революції та війни за незалежність ініціатива пуритан щодо відкриття добродійних шкіл зміцнилася і знайшла підтримку по всій країні. Відразу після війни молода нація потребувала спеціалістів високої кваліфікації у різних галузях і тому в перші десятиліття після здобуття незалежності по всій Америці активно виникають університети і коледжі. Адже було зрозуміло, що віднині людські та інтелектуальні ресурси, які колонії раніше одержували від метрополії, доведеться виховувати самостійно. Цілком можна вважати, що американська революція виявилася двигуном розвитку освіти, якщо навіть релігійні діячі, які раніше скептично ставилися до світської освіти, почали підтримувати її поширення та розвиток. У цьому відношенні далекоглядність виявили Джордж Вашингтон, Бенджамін Раш, Томас Джефферсон та Ноа Вебстер, які наполягали на тому, що необхідно будувати власну могутню освітню систему, щоб молоді американці вдома могли одержати вищу освіту кращу, аніж будь-де закордоном. Так, звертаючись до конгресу на перші роковини свого президентства Вашингтон наголосив: «Я абсолютно переконаний, що ви погодитеся зі мною в тому, що ніщо не заслуговує більше на вашу турботу і опіку як заохочення науки і літератури. Знання у будь-якій країні є найнадійнішою основою щастя її громадян. Це є одним із тих заходів уряду, який відразу ж одержує відгук у свідомості наших співгромадян оскільки є надзвичайно важливим. Особливо це важливо для того, щоб убезпечити від зазіхань нашу вільну Конституцію. А для цього насамперед необхідно переконати тих, хто недовіряє державній адміністрації, що кожна важлива мета уряду знаходить краще розуміння у освічених та поінформованих людей. Саме тому нам необхідно навчати людей самих знати і цінувати свої власні права, розрізняти їх і захищати від порушення будь-ким; бачити різницю між пригнобленням і необхідним застосуванням законної влади; між обтяжливими процедурами через байдужість до їх вигод та діями уряду, що необхідні для задоволення нагальних потреб суспільства, щоб зберегти дух Свободи та підтримати непорушною повагу до Закону.

Про те, як краще досягти цієї мети – за допомогою закладів освіти, що вже є, чи необхідно для цього створити нові інституції, наприклад національний університет, чи у якийсь інший спосіб, ми повинні нині добре подумати у нашому законодавчому органі [Конгресі]».¹

Американські вчені-лексикографи багато зробили для загального просвітництва народу, але особливе місце серед них належить Ноа Вебстеру, якого ще називають батьком американської ученості й освіти. Ще у 1783 році він створив першу в колоніях граматику – «Граматичні основи англійської мови», що як підручник використовувало п'ять поколінь американських учнів. Варто лише згадати, що у 1801 році було продано 1,5 млн примірників його граматики, у 1829 – вже понад 20 млн, а вже у 1875 – 75 млн примірників.² Інша

¹ Washington George. First Annual Message to the Congress, January 8, 1790.

<http://teachingamericanhistory.org/library/index.asp?document=324>

² Spring, J. (1990). The American School 1642 – 1990. White Plains, NY: Longman

важлива праця Вебстера «Американський словник англійської мови» побачила світ у 1828 році. Це була по-справжньому новаторська праця, яка охоплювала понад 70 тис. слів із них 12 тис. ніколи до того не мали пояснення у словниках. Протягом 27 років Вебстер, працюючи над словником, вивчив 26 іноземних мов, а серед них: староанглійську, німецьку, грецьку, латинську, італійську, іспанську, французьку, іврит, арабську та санскрит та ін. Щоб видати словник, Вебстер заклав власний будинок, і відтоді його життя було отруєне боргами. Навесні 1843 року Ноа Вебстер завершив підготовку другого, двотомного, видання свого словника і 28 травня помер так і не дочекавшись при житті належного визнання своєї насправді подвижницької, титанічної праці. Вебстер був віруючою людиною і тому, як і інші американські освітні діячі того часу, любив цитувати Біблію: «Страх Господній початок премудрості, нерозумні погорджують мудрістю та напучуванням» (Притчі, 1,7).

Як прихильник широкої освіти Вебстер вважав що шкільна програма повинна бути максимально практичною: навчати школярів етики, основ громадянства, законів, а також як витратити гроші і планувати власний бюджет. На його думку, коледжі мають заохочувати своїх студентів мандрувати по країні, а ці подорожі слід включати в навчальний план. Водночас він наполягав на тому, що хлопчики і дівчатка заслуговують на однакову увагу і повагою з боку вчителя і що рівень складності навчання має залежати не від віку учнів, а від рівня їхнього інтелектуального розвитку.

Не всі ідеї Вебстера відразу ж знайшли застосування в американській освітній системі. Проте вони набули популярності і стали дією спонукою розвитку американської освіти, яку Вебстер та інші провідні американські педагоги орієнтували передусім на виховання високоморального, мислячого і законслухняного громадянина.

Вебстер, безумовно, зробив великий внесок у формування американської ідентичності, створивши власну наукову школу. Він не лише впорядкував і відредагував американський текст Біблії, а і заснував фундацію, яка і нині допомагає молодим науковцям на початку їхньої академічної кар'єри.

Отже, освіта мала довготривалий і важливий вплив на розвиток американських колоній. У американській державі що постала в результаті боротьби за незалежність, багато хто з її батьків-засновників почали розглядати освіту не лише як засіб забезпечення майбутнього добробуту окремих громадян, а як необхідну передумову забезпечення добробуту і безпеки всієї держави. Саме тому більшість із них взяли активну участь у обговоренні проектів освітньої системи держави, оскільки небезпідставно вважали, що від неї залежить майбутнє США.

Головна проблема, яку намагалися вирішити у перші роки існування Сполучених Штатів Америки, бачилася у централізації чи децентралізації освіти. Федералісти вважали, що освіта має підпорядковуватися федеральній, загальнодержавній владі і залежати від рішень федерального уряду, натомість демократи-республіканці обстоювали децентралізацію освіти і її підпорядкування компетенції урядів окремих штатів. У такому разі керівництво освітою ставало максимально наближеним і залежним від кожної громади, його можна було пристосовувати максимально ефективно до задоволення її освітніх потреб. Проблема освіти по суті була складовою значно ширшої проблеми – устрою нової держави, в освітньому полі вирішувалося фундаментальне питання: бути державі єдиною, унітарною, чи федеративною, з значною автономією кожного штату у розв'язанні власних внутрішніх проблем. Крім того, не менш важливо було з'ясувати, що вважати головним авторитетом при вирішенні всіх спірних питань в управлінні державою.

Федералісти наполягали, що таким авторитетом має бути Біблія, а демократи-республіканці були переконані в тому, що у спірних питаннях головним авторитетом має бути Конституція Сполучених Штатів. Нині відомо, що перемогли саме вони, і це визначило розвиток держави у наступні століття. Таким чином, і нині децентралізована шкільна система в очах більшості американців є одним з видимих символів демократії. Адже, як відзначав Томас Джефферсон, американська шкільна система створена від людей, людьми і

для людей. Тому і сьогодні залишається актуальним вплив батьків на розвиток школи і на навчання власних дітей. Звичайно, на початку XIX ст. цей вплив був значно сильніший, адже батьки, особливо у маленьких містечках, мали можливість краще контролювати і навчання своїх дітей і розвиток школи як такої. І досі наглядова роль батьківських комітетів залишається вагомою в системі управління американською школою.

Отже, визначивши майбутній децентралізований шлях розвитку школи, керівники держави дали можливість місцевим громадам створювати навчальні плани самостійно. Крім того, відповідно поправки 10 до Конституції, громадяни США одержали право організовувати приватні школи, приватні ВНЗ, які попервах були протестантським за духом і містилися лише у північних штатах, бо їх заснували федералісти. Це, безумовно, стимулювало демократів-республіканців заснувати декілька державних університетів, які згодом становили відчутну конкуренцію приватним.

Незважаючи на значні зусилля, федералістам не вдалося переконати демократів-республіканців скасувати рабство у 1808 році. Головною причиною, як вважають деякі сучасні вчені, була відданість останніх ідеї децентралізації влади в державі. Більшість депутатів демократів-республіканців, не бажаючи посилення ролі федерального уряду у вирішенні проблем самоврядування на рівні штатів, заблокували це рішення, загальмувавши тим самим процес відміни рабства ще на понад 50 років, що позбавило кілька поколінь афро-американців не лише права на освіту, але і змусило їх чекати рівних з білими американцями прав і відміни сегрегації ще понад сто років. На жаль, наслідки рабства і досі отруюють американське суспільство і створюють проблеми у розвитку освіти. У сучасній школі освіта мігрантів, досить часто перебуває у певній залежності від невирішеності проблеми афро-американської меншини. Так, на думку вчених, освіта і досі залишається почасти сегрегованою, особливо в південних штатах, хоча подекуди це стосується і штатів північних. До недавнього часу білі студенти мали непропорційно більшу фінансову підтримку ніж їхні небілі однолітки; освіта, яку одержували не білі досить часто залежала від добродійності білих церков із північних штатів. Децентралізація американської освіти має вплив і на те, що всі ініціативи на поліпшення стану освіти афро-американців, прийняті на федеральному рівні, мають затверджуватися урядами кожного штату, а це досить суттєво гальмує їх запровадження.

У статті в історичному аспекті розглядається розвиток освіти у США від часів колоністів-пуритан до перших років незалежної американської держави. Акцентується увага на тому, що освіта розглядалася як засіб забезпечення добробуту і безпеки всієї держави, що американська система освіти твориться «від людей, людьми і для людей».

В статье в историческом аспекте рассматривается развитие образования в США со времен колонистов-пуритан до первых лет независимого американского государства. Акцентируется внимание на том, что образование рассматривалось как средство обеспечения благосостояния и безопасности всего государства, что американская система образования создавалась «от людей, людьми и для людей».

The short story of the development of American education from the Puritan time through independent obtaining is presented in the article. It is stressed that education was treated as a main source of prosperity and security of the state, and that American educational system was created «from people, by people, and for people».